

Food&More

Instrukcja

dla Rolnictwa Wspieranego przez Społeczność

obsługi

1

Jak działa RWS?

Codzienna działalność

11

Przedłużenie umowy

1

Planowanie

10

Podsumowanie sezonu

9

Ewaluacja sezonu

2

Umowa

3

Plan upraw

4

Praca w gospodarstwie

8

Wizyta w gospodarstwie

7

Gotowanie w domu

6

Dostawa

5

Wieści z gospodarstwa

1 Jak działa RWS?

Codzienna działalność

1. Planowanie

Rolnik* planuje sezon, w tym asortyment produktów, finanse, liczbę członków, długość sezonu i działania dla społeczności.

2. Umowa

Większość RWS-ów oferuje umowę określającą warunki współpracy, a także główne zasady i wartości.

3. Plan upraw

Po podpisaniu umowy rolniczka ustala plan upraw. Zawiera on listę warzyw, które będą uprawiane w danym sezonie, termin ich sadzenia i zbiorów.

4. Praca w gospodarstwie

Rolnik uprawia warzywa lub inne produkty rolne przy użyciu uzgodnionych metod. Większość RWS-ów stosuje się do zasad agroekologii, a niektóre z nich posiadają certyfikat ekologiczny.

5. Wieści z gospodarstwa

Rolnik regularnie informuje członków lub koordynatorki o sytuacji w gospodarstwie oraz wysyła listę produktów przed cotygodniową dostawą.

6. Dostawa

Rolniczka o ustalonej godzinie przywozi produkty w umówione miejsce, skąd członkinie odbierają swoje cotygodniowe przydziały.

7. Gotowanie w domu

Członkowie otrzymują świeże i sezonowe warzywa i owoce. Dzielą się przepisami i wymieniają wiedzę.

8. Wizyta w gospodarstwie

Członkinie odwiedzają gospodarstwo, aby dowiedzieć się więcej o rolnictwie, lepiej poznać rolnika i siebie nawzajem. Często pomagają w pracy przy uprawach.

9. Ewaluacja sezonu

Członkowie mogą podzielić się opinią o przebiegu sezonu, zwłaszcza na temat jakości, różnorodności i ilości warzyw, dostaw, komunikacji. Najłatwiej to zrobić za pomocą internetowej ankiety.

10. Podsumowanie sezonu

Na zakończenie sezonu odbywa się spotkanie, na którym członkowie zapoznają się z wynikami ankiety, planują budżet na następny sezon oraz wybierają miejsca dostaw.

11. Przedłużenie umowy

W zależności od tego, ilu obecnych członków przedłuży umowę, rolniczka upewnia się, czy trzeba rekrutować nowe osoby. Zbiera informacje o osobach, które chciałyby dołączyć do społeczności w nowym sezonie.

* W tekście stosujemy naprzemiennie formy żeńskie i męskie.

2 *Kolorowe dostawy*

Co znajdę w cotygodniowej paczce?*

rzodkiewka
marchewka
kalafior
pak choi
kapusta pekińska

botwinka
sałata
dymka
grostek cukrowy

wiosna

kukurydza
pomidor
papryka
cukinia
kalarepa
szczaw

bakłażan
ogórek
młode ziemniaki
fasolka
szparagowa
czosnek

lato

ziemniaki
koper włoski
rzodkiewka
brokuły
kapusta

szpinak
pasternak
por
dynia
seler

jesień

brukselka
topinambur
czarna rzodkiew
cebula
ziemniaki

marchewka
pietruszką
burak
jarmuż
seler

zima

* Przykładowy asortyment na podstawie kalendarza sezonowości: produkty-tradycyjne.pl/kalendarz

2 *Jedzenie sezonowe*

Co można dostać w RWS-ie?

RWS-y zaopatrują swoich członków w sezonowe warzywa, które wyrosną w danym tygodniu lub sezonie. Oznacza to, że zazwyczaj otrzymasz świeże warzywa zebrane tego samego dnia. Mogą się one różnić od oferty supermarketów lub lokalnych bazarków.

Jeśli przyłączysz się do RWS-u, nie otrzymasz pomidorów na wiosnę, a na truskawki będziesz musiał trochę poczekać. Zobaczysz też, że kury nie znoszą jaj równomiernie przez cały rok. Koszyki zimowe i wiosenne mogą zawierać mniej produktów, ale latem lub jesienią możesz mieć trudności z przedzeniem wszystkich otrzymanych produktów.

Jako członkini RWS-u możesz odkryć warzywa, których prawdopodobnie nigdy wcześniej nie próbowałaś, takie jak boćwina szwajcarska, pak choi, okra, lub takie, których zwykle nie kupowałaś, jak jarmuż, topinambur czy koper włoski. Wymiana przepisów może pomóc Ci poznać i polubić nowe smaki.

- gotowanie dżemów lub kompotów
- sporządzanie soku lub przecieru z pomidorów
- robienie kremów warzywnych (z bakłażana, papryki itp.)
- marynowanie lub kiszenie (ogórków, kapusty lub warzyw korzeniowych)
- suszenie (grzybów, owoców, wielu zielonych ziół czy pomidorów)

Jeśli niektóre z tych metod są dla Ciebie nowe, możesz poprosić innych członków o podzielenie się swoimi doświadczeniami lub umówić się na wspólne robienie przetworów.

3 Uczestnicy RWS-u

Kim jesteśmy?

Rolnictwo Wspierane przez Społeczność

(ang.: Community Supported Agriculture) to bezpośrednie partnerstwo oparte na relacjach między konsumentami a jednym lub kilkoma producentami, w ramach którego ryzyko, odpowiedzialność i zyski związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego są współdzielone na mocy długoterminowej umowy.

rolnicy wytwarzają żywność dla członków

członkowie wspierają rolniczkę przez cały rok

zespół koordynacyjny pomaga zarządzać społecznością

wolontariusze pomagają w punkcie dostawy lub w gospodarstwie

3 *Twoje zadania*

Jak możesz pomóc swojemu RWS-owi?

RWS to szczególny sposób kupowania żywności. Opiera się na bliskiej współpracy, a Ty i Twoja rolniczka zobowiązujecie się do niej na cały sezon. Oboje macie określone zadania, dzięki czemu RWS działa w miarę bezproblemowo. Kiedy dołączasz do nowej społeczności, potrzebujesz trochę czasu, aby przyzwyczaić się do nowego sposobu działania. RWS-y są nieco bardziej złożone niż zakupy na lokalnym bazarku lub w supermarkecie. Przykładając się do swoich obowiązków, możesz pomóc rolnikowi i koordynatorce, którzy będą mieli pełne ręce roboty.

1. *Płać terminowo*

W zależności od umowy, członkowie płacą na początku sezonu, miesięcznie, kwartalnie lub rocznie. Dokonuj terminowo płatności, aby zapewnić płynność i niezależność finansową gospodarstwa.

2. *Odbieraj swój przydział na czas*

Na początku sezonu zgadzasz się na miejsce i godziny odbioru. Upewnij się, że możesz być tam na czas każdego tygodnia.

3. *Zaakceptuj specyfikę RWS-u*

Twój przydział zawiera produkty sezonowe, więc nie możesz go komponować indywidualnie. Rolnicy w RWS-ach produkują niekiedy dla stu rodzin, nie są więc w stanie zaspokoić wszystkich indywidualnych potrzeb.

4. *Zwróć swoje pudełko*

Większość RWS-ów używa toreb lub pudełek na cotygodniowe przydziały. Czyść je i zwracaj co tydzień.

5. *Śledź wiadomości*

Czytaj wiadomości od swojego rolnika lub koordynatorki na uzgodnionym kanale komunikacyjnym.

6. *Przekazuj informację zwrotną*

RWS to szczególne partnerstwo oparte na zaufaniu. Jeśli masz jakiś problem, omów go ze swoją rolniczką lub koordynatorem. Oczywiście możesz ich też chwalić :)

7. *Oceń sezon*

Większość RWS-ów używa internetowych ankiet do ewaluacji sezonu. Upewnij się, że wypełniłeś formularz - pomoże to Twojemu rolnikowi ocenić przebieg sezonu i zdecydować czy jest coś, co powinno zostać zmienione.

8. *Zaangażuj się*

Jeśli masz wolny czas, zostań wolontariuszem i pomóż swojemu rolnikowi i społeczności. Dowiedz się od swojej rolniczki lub zespołu koordynującego, gdzie i kiedy najbardziej potrzebują pomocy.

4

Moja lista kontrolna

O czym nie powinienam zapomnieć?

POZIOM POCZĄTKUJĄCY

Nazwisko i numer telefonu komórkowego rolnika

.....
.....

Nazwisko i numer telefonu komórkowego koordynatorki

.....
.....

Czas i miejsce dostawy

.....
.....

Początek sezonu

.....
.....

Koniec sezonu

.....
.....

Terminy wpłat

.....
.....

Kontakt do zaprzyjaźnionego uczestnika*

.....
.....

* którego mogę poprosić - w razie potrzeby - o odebranie mojego przydziału

4 *RWS to Komunikacja*

Z kim się kontaktować?

RWS opiera się na zaufaniu, a komunikacja jest tu elementem kluczowym. Może pojawić się kilka kwestii, które będziesz musiał przedyskutować - niektóre z nich bezpośrednio z rolnikiem, inne z koordynatorką, a jeszcze inne z pozostałymi członkiniami Waszej społeczności. W wielu przypadkach komunikacja będzie jedностronna (np. przypomnienie o zapłacie), kiedy indziej zaś potrzebna będzie Twoja reakcja (np. kwestionariusz ewaluacyjny).

Poniżej opisaliśmy kilka sytuacji, które mogą się przydarzyć w Twoim RWS-ie. Podajemy wskazówki dotyczące tego, z kim się kontaktować i jakiego kanału komunikacji użyć. Oczywiście, może to być zorganizowane trochę inaczej w Twojej społeczności.

Finanse: z powodów życiowych nie możesz dokonać miesięcznej opłaty.

TIP: zapytaj osobiście rolniczki, czy jest możliwość indywidualnego ustalenia terminu wpłaty.

Dostawa: chorujesz lub jesteś na urlopie i nie możesz odebrać swojego przydziału.

TIP: napisz do innej członkini lub porozmawiaj z koordynatorem.

Jakość: w zeszłym tygodniu rzodkiewka nie była świeża.

TIP: porozmawiaj osobiście z koordynatorem lub rolnikiem i szczerze podziel się swoim doświadczeniem.

Nieznane warzywo: otrzymałeś pak choi i nie masz pojęcia, jak je przyrządzić.

TIP: napisz o tym na wspólnej grupie i zapytaj innych, jak je przyrządzają.

Organizacja wydarzeń: otrzymałaś zbyt wiele pomidorów i chcesz zorganizować wspólne robienie przetworów.

TIP: podziel się pomysłem z uczestnikami lub napisz do koordynatorki.

Znajdź inny RWS: Twój znajomy chciałby dołączyć do RWS-u, ale Twój już nie przyjmuje nowych osób.

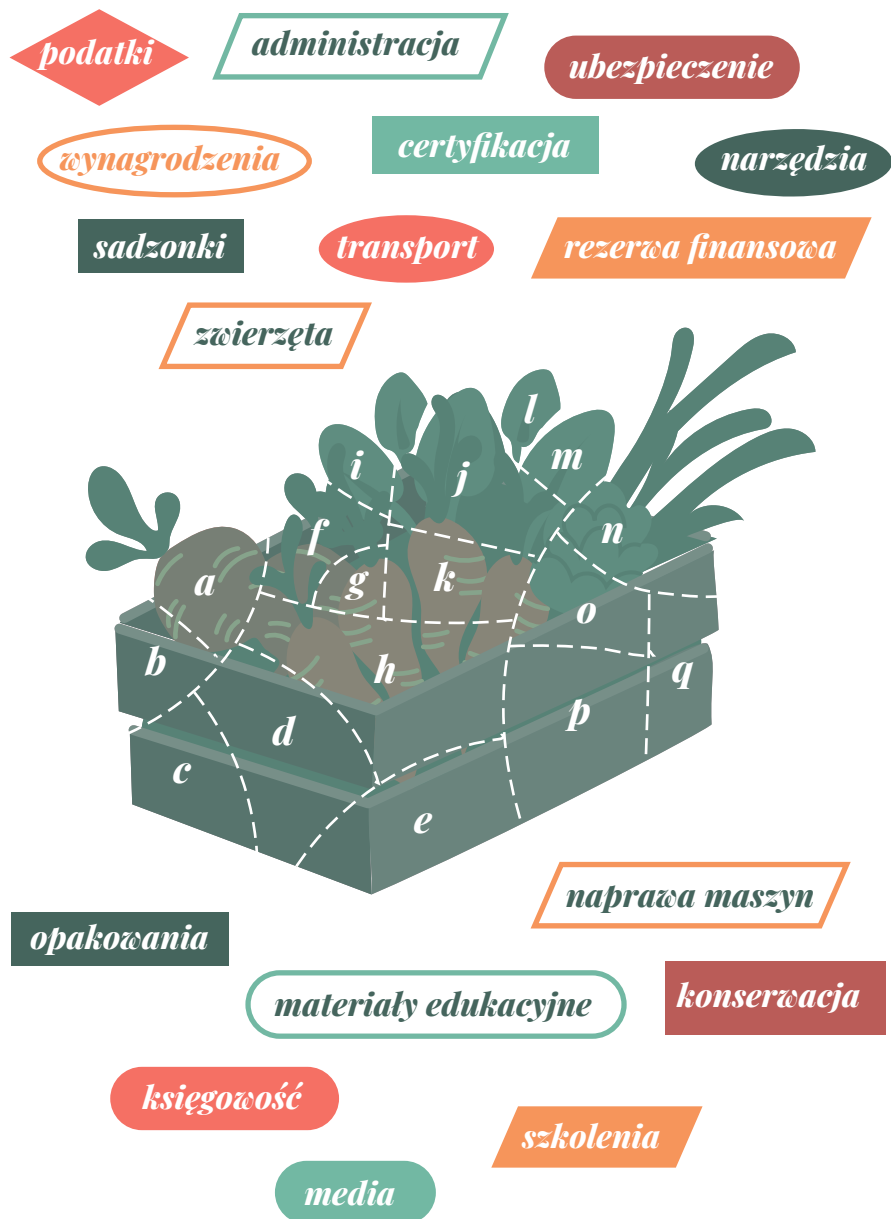
TIP: odwiedź stronę internetową sieci krajowej (np. <https://wspierajrolnictwo.pl>) i poszukaj innego RWS-u w pobliżu.

Kilka dalszych wskazówek dotyczących dobrej komunikacji

- Kiedy dołączasz do RWS-u, dowiedz się od koordynatora, gdzie znaleźć najważniejsze informacje.
- Przestrzegaj zasad komunikacji – np. jeśli chcesz o coś zapytać rolniczki, nie wysyłaj tego na grupę mailingową.
- Przekazuj rolnikowi (konstruktywne) informacje zwrotne i bądź proaktywna. Jeśli masz pytanie, nie wahaj się zapytać; jeśli masz problem, daj komuś znać! Jeśli nie poruszysz tematu, nikt nie będzie w stanie rozwiązać problemu.

5 Koszty RWS-u

Co pokrywa nasz wkład finansowy?

5 *Cena naszego przydziału*

Za co płacimy w RWS-ie?

Ceny w RWS-ach są kalkulowane inaczej niż ceny w supermarketach czy na bazarach, ponieważ **bezpośrednio płacisz rolnikowi za wytworzenie dla Ciebie żywności**. Rolniczka oblicza cenę na podstawie kosztów gospodarstwa, w tym kosztów produkcji, wynagrodzeń, ubezpieczeń, opakowań, dostaw, inwestycji potrzebnych do zaopatrzenia społeczności itp. i dzieli te koszty przez liczbę członków w danym sezonie.

Ponieważ gospodarstwa są prowadzone w bardzo różnych kontekstach, **porównanie cen RWS-ów nie jest współmierne**. Na przykład jedno gospodarstwo ma słabą jakość gleby i potrzebuje więcej kompostu, podczas gdy inne gospodarstwo ma świetną glebę, ale musi więcej przeznaczyć na pensje. Może być również tak, że dany rolnik musi doliczyć opłatę za dzierżawę ziemi, którą użytkuje, podczas gdy inni są właścicielami uprawianej ziemi.

Trudno też porównywać ceny warzyw RWS-owych z cenami w supermarkecie czy na bazarku. W zależności od sezonu i produktu, może się okazać, że **warzywa z RWS-u są nieco droższe**. Należy wziąć tu pod uwagę jednak to, że **w RWS-ie dostajesz o wiele więcej za swoje pieniądze**.

Co dostajesz za cenę, którą płacisz w RWS-ie?

- *dobrej jakości, wolną od pestycydów, sezonową i typową dla regionu żywność*
- *wiesz, skąd pochodzi Twoja żywność, znasz rolniczkę, która ją wytwarza i metody uprawy, które stosuje*
- *możesz odkrywać nowe warzywa i owoce oraz uczyć się nowych przepisów*
- *transparentność, ponieważ możesz odwiedzić gospodarstwo, zadawać pytania lub zapoznać się ze szczegółowym budżetem*
- *należysz do społeczności i możesz uczestniczyć we wspólnych wydarzeniach*
- *możesz dowiedzieć się więcej o rolnictwie i pokazać rodzinie i znajomym, skąd pochodzi żywność*
- *wzmacniasz swoją niezależność – w sytuacjach kryzysowych jesteś częścią społeczności, która jest w stanie zapewnić sobie żywność i wsparcie*

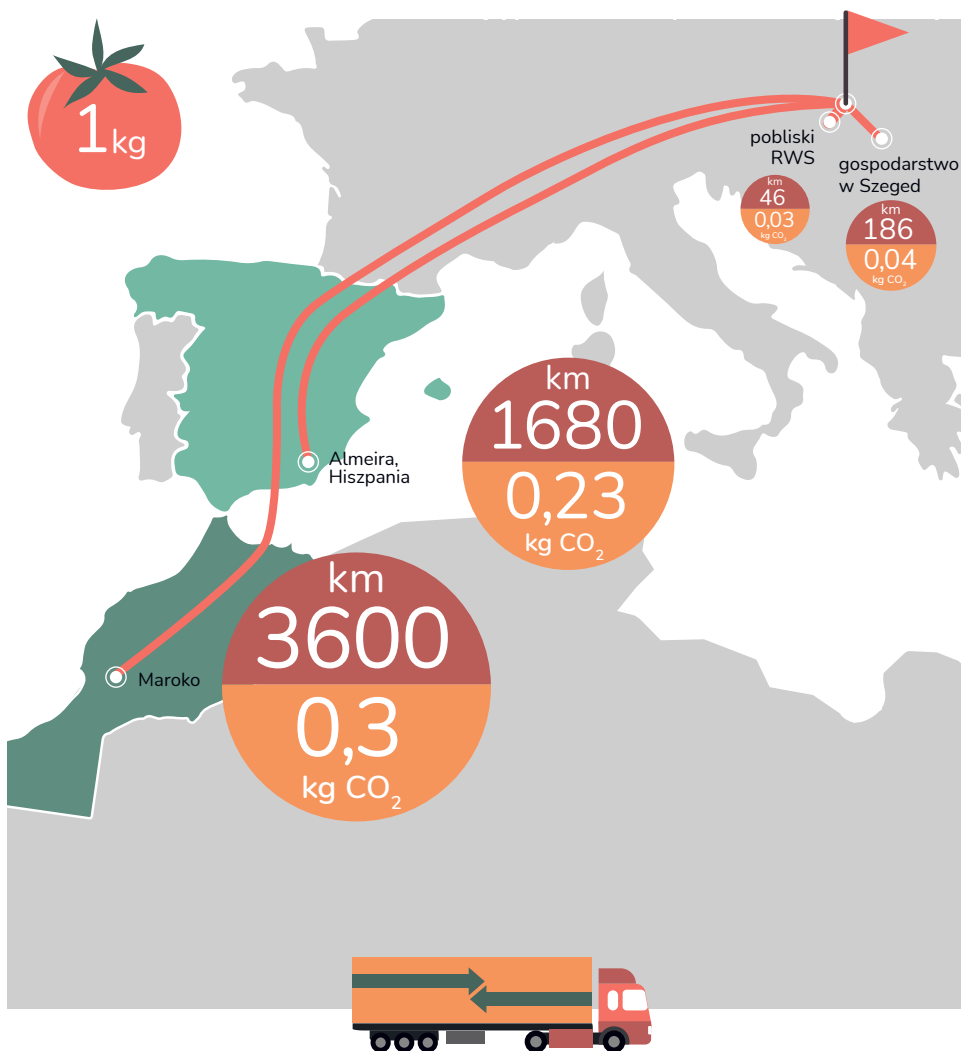
Nie zapominaj, że kupując lokalne produkty **wspierasz lokalną gospodarkę**, a rolnicy w RWS-ie otrzymują sprawiedliwe wynagrodzenie. Dzięki Twojemu długoterminowemu zaangażowaniu oni i ich rodziny mogą zapewnić sobie **dochód przez cały rok**. Wspierasz również ich pracowników, którzy często są zatrudnieni na gospodarstwie przez cały rok, a nie tylko w miesiącach letnich.

6 *Kupujesz lokalnie?*

Zmniejszasz swój ślad ekologiczny!

Kiedy jesteś członkiem RWS-u lub podobnej społeczności żywnościowej i kupujesz swoje warzywa od lokalnych rolników, zmniejszasz ilość opakowań, ale także emisje związane z transportem żywności. Jak pokazano na poniższym przykładzie, **1 kg pomidorów** z pobliskiego RWS-u pokonuje tylko **46 km**, podczas gdy 1 kg pomidorów kupionych w supermarkecie mogło przejechać ciężarówką nawet **3600 km**, generując tym samym **10 razy więcej emisji CO₂**. Nie zapominajmy też, że kupując w pobliskim gospodarstwie rolnym, wspieramy solidarne inicjatywy!

6 *Solidarność w RWS-ie*

Jak to działa w praktyce?

Solidarność jest jedną z głównych zasad Rolnictwa Wspieranego przez Społeczność. Oznacza to, że społeczność dzieli z rolnikiem zarówno ryzyko, jak i plony. Na poniższych przykładach możesz zobaczyć, jak solidarność działa w praktyce w różnych RWS-ach.

Przykłady z Europy

Ulewne deszcze uszkodziły sadzonki (Węgry)

Nawet jeśli rolnicy w RWS-ie dobrze zaplanują sezon, może się zdarzyć, że część plonów nie zostanie zebrana z powodu ekstremalnych warunków pogodowych (mróz, grad, susza lub ulewne deszcze). Jeden z węgierskich RWS-ów ucierpiał z powodu ulew - wiele sadzonek zostało zniszczonych. Kiedy woda opadła, społeczność zorganizowała weekend wolontariatu, podczas którego członkowie pomagali rolniczce sadzić nowe rośliny.

Rolnik w tarapatach finansowych (Czechy)

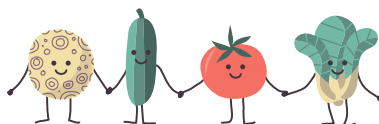
Rolnik uprawiający dla RWS-u padł ofiarą oszustwa i stracił 12 000 euro. Nie znalazł żadnego banku, który pożyczyłby mu pieniądze. Za radą jednej z członkiń RWS-u otworzył transparentne konto, na które członkowie zaczęli wpłacać pieniądze, aby mu pomóc. Powstała inicjatywa crowdfundingowa, dzięki której rolnicy z innych RWS-ów i ich członkowie też zaczęli pomagać. W ciągu 2 miesięcy udało się zebrać 70% funduszy, co pozwoliło na dalszą działalność gospodarstwa.

Runda licytacyjna (Niemcy)

W tym modelu, członkowie decydują, jaką kwotę chcieliby wpłacić, aby pokryć koszty gospodarstwa. Budżet gospodarstwa jest szczegółowo przedstawiony i rozestany wszystkim członkom jako punkt odniesienia. Każda członkini wskazuje kwotę, jaką jest w stanie płacić za bycie częścią RWS-u i otrzymywane przydziały, a wszystkie propozycje są sumowane. Rundy się powtarza, dopóki nie zostanie osiągnięta kwota, która pokryje całość budżetu. Metoda ta wspiera kreatywność, solidarność i integrację członków o niskich dochodach.

Wsparcie chorej członkini przez społeczność (Węgry)

W jednym z RWS-ów jedna z członkiń poważnie zachorowała i wpadła w tarapaty finansowe. Kiedy inni członkowie dowiedzieli się o tej sytuacji, postanowili ją wesprzeć, opłacając jej składkę członkowską za cały rok. Dzięki wsparciu mogła pozostać w RWS-ie i nadal otrzymywać cotygodniową porcję zdrowych warzyw.

7 Razem damy radę!

Jak rozwiązywać problemy w RWS-ie?

Marchewkowa lawina

7 Wyzwania i rozwiązania

Jak rozwiązywać problemy w RWS-ie?

Unikalną cechą RWS-ów jest to, że pozwalają one na bezpośrednią rozmowę z rolnikiem. Być może będziesz potrzebowała trochę czasu, aby nauczyć się, jak komunikować problemy, ale zobaczysz, że warto podjąć ten wysiłek.

Poniżej zebraliśmy kilka przykładowych problemów i sposobów ich rozwiązania - pamiętaj, że są to tylko sugestie. Każdy RWS jest wyjątkowy, a tylko różnorodność rozwiązań może odpowiedzieć na różnorodność problemów.

Problem: jesień zaowocowała dużą ilością kapusty, której nie jesteś entuzjastą. Dostajesz ją już 4 tydzień z rzędu, a może przyjść jeszcze więcej...

Potencjalne rozwiązania:

- *Użyj skrzynki do wymiany produktów w miejscu dostawy. W ten sposób możesz wymienić kapustę na inne warzywa.*
- *Ukiś nadmiar kapusty, może tak będzie Ci bardziej smakować.*
- *Jeśli więcej osób podziela przesył kapustą, rolniczka może wymienić się z zaprzyjaźnionym rolnikiem na inny produkt.*

Problem: Twój samochód zepsuł się podczas jazdy do miejsca dostawy, nie będziesz na czas.

Potencjalne rozwiązania:

- *Zadzwoń do swojego koordynatora lub rolnika i zapytaj, czy Twój przydział może poczekać.*
- *Skontaktuj się z inną członkinią i poproś ją o odebranie Twojego przydziału.*
- *Poproś innego członka, aby odebrał paczkę za Ciebie, a w zamian następnym razem Ty się odwdzięczysz tym samym.*

Problem: w paczce znajduje się warzywo, którego nie znasz i nie masz pojęcia, jak je przyrządzić.

Potencjalne rozwiązania:

- *Przy dostawie zapytaj swojej rolniczki lub koordynatora jak je przyrządzić.*
- *Poproś innych członków o przepisy w mediach społecznościowych lub na innych platformach, których używacie.*
- *Jeśli nie masz ochoty próbować nowego warzywa, wymień je podczas dostawy.*

8 Superbohaterki RWS!

Co możesz zrobić dla swojego RWS-u?

Uwielbiam próbować **nowych przepisów** i dzielić się nimi

W lecie **organizujemy** wspólne robienie dżemów

Od czasu do czasu **odbieram** skrzynki dwóch innych osób

Zawsze zwracam pudełko, w którym otrzymałam przydział

Minimalizuję ilość odpadów w kuchni

Zawsze **płacę w terminie**

Kocham **jarmuż**

Nauczyłem się, jak kisić warzywa

Pomagam rolnikowi w prowadzeniu strony internetowej i mediów społecznościowych

Uwielbiam dostawy i **spotkania** z innymi członkami

8 Pomaganie jest super!

Jak zostać wolontariuszem w RWS-ie?

Często nie wyobrażamy sobie, ile pracy wymaga zarządzanie społecznością. W niektórych RWS-ach robi to rolnik, podczas gdy w innych koordynator lub grupa koordynatorek. Jeśli się zgłosisz, możesz pomóc im zaoszczędzić czas i energię.

Wolontariat nie oznacza jedynie pomocy przy uprawach lub w punkcie dostawy. W niektórych RWS-ach członkowie prowadzą blog z przepisami, organizują wizyty w gospodarstwie lub pomagają przy zbiorach.

Jeśli zdecydujesz się zaangażować, zobaczysz, że pomoc ma nie tylko praktyczny wymiar, lecz jest to również dobry sposób na budowanie społeczności i poznanie siebie nawzajem. Oto kilka przykładowych zadań, do których możesz się zgłosić:

- prowadzenie bloga lub strony internetowej,
- robienie zdjęć podczas dostaw lub wydarzeń społecznościowych,
- dzielenie się przepisami, organizowanie wydarzeń i wspólne gotowanie,
- pisanie i redagowanie newslettera lub postów w mediach społecznościowych,
- projektowanie materiałów promocyjnych lub plakatów,
- opieka nad dziećmi podczas dostawy lub wydarzeń społecznościowych,
- koordynacja wolontariuszy,
- pomoc w opracowaniu rocznego budżetu,
- wsparcie przy zarządzaniu.

Te wskazówki pomogą Ci, jeśli nigdy wcześniej nie byłeś wolontariuszem:

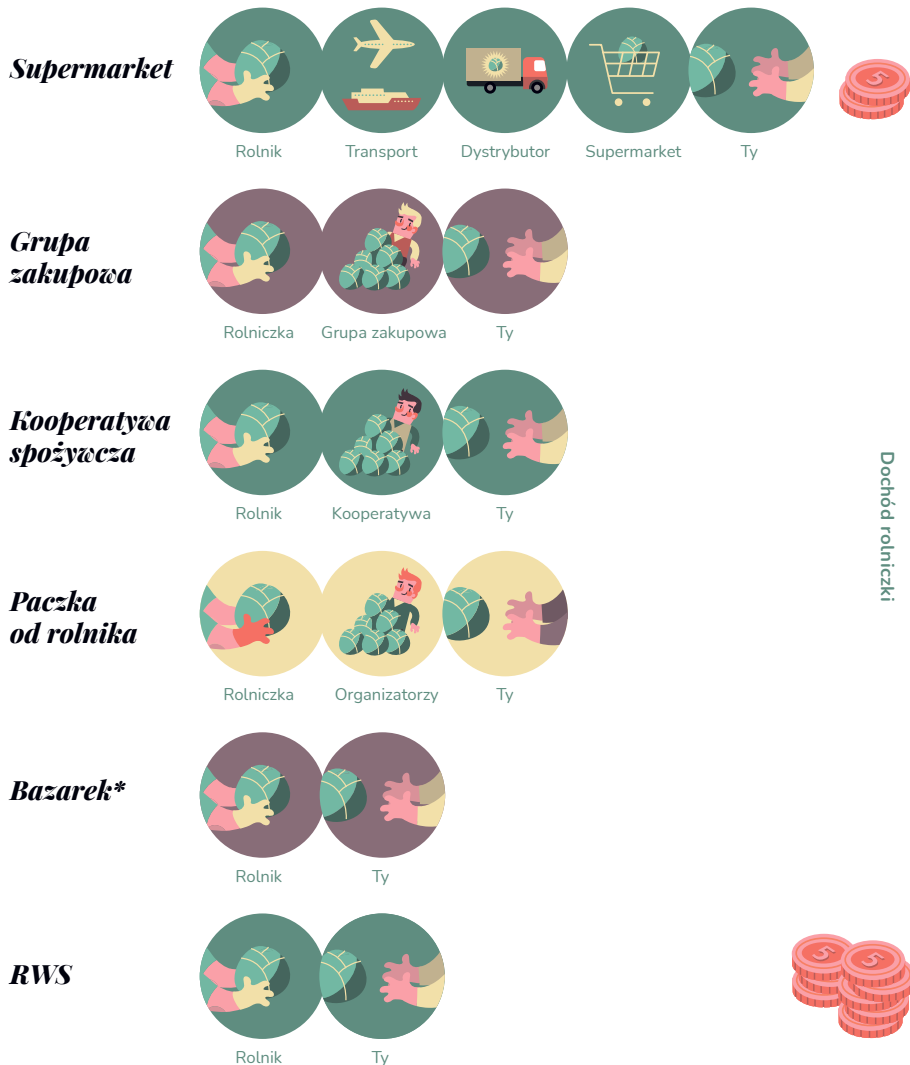
- Wybierz zadanie, które lubisz wykonywać – czas leci szybko, jeśli zadanie sprawia ci przyjemność.
- Jeśli czegoś nie rozumiesz lub zadanie nie jest jasne, poproś rolnika lub koordynatorkę o wyjaśnienie szczegółów.
- Wykonaj zadanie lub poinformuj odpowiednio wcześniej, jeśli nie dasz rady się z niego wywiązać.
- Powiedz swojemu koordynatorowi lub rolniczce, co lubisz robić – pomoże to im znaleźć dla Ciebie odpowiednie zadanie. Np. jeśli lubisz spotykać się z ludźmi, możesz pomagać przy imprezie plenerowej, a jeśli wolisz pracować sama, możesz np. pomóc w sprawach administracyjnych.

9 *Blisko rolnika*

Czy masz bezpośredni kontakt z rolnikiem?

W różnych społecznościach i grupach żywnościowych liczba uczestników i ich relacje z rolnikami mogą się znacznie różnić. Na poniższej ilustracji przedstawiamy kilka przykładów. Zauważ, że im więcej pośredników w łańcuchu dostaw, tym mniej pieniędzy dla zaangażowanej rolniczki.

* Na bazarku może też być pośrednik w postaci najemcy terenu, a sprzedawca może nie być rolnikiem uprawiającym oferowane warzywa.

9 Wspólnoty żywnościowe

Czy znasz różne modele działania?

Nie ma takiego jednego modelu wspólnoty żywnościowej, który by pasował wszystkim. Wierzmy, że znajdziesz ten, który Tobie najbardziej odpowiada. Możesz także łączyć różne formy! Na przykład, możesz być członkinią RWS-u, zamawiać chleb i nabiał z grupy zakupowej i kupować grzyby na bazarku. Zobaczmy, jak to wygląda:

RWS-y to bezpośrednie partnerstwo między konsumentami a rolniczką. Ryzyko, odpowiedzialność i korzyści są współdzielone na mocy długoterminowej umowy. Rolnik produkuje dla społeczności przez cały sezon, członkowie przejmują produkty w zamian za uzgodnioną z góry opłatę.

Charakterystyka: długotrwałe zaangażowanie, bezpośredni kontakt z rolnikiem, znane źródło żywności, sezonowe produkty, mała odległość od upraw.

Kooperatywy spożywcze to oddolne organizacje, w których członkinie spotykają się co tydzień, aby odebrać zamówienia, lub prowadzą sklep (zwany niekiedy demokratycznym supermarketem). Opierają się one na takich wartościach jak pomoc wzajemna, solidarność, sprawiedliwość i demokratyczne zarządzanie.

Charakterystyka: ograniczone zobowiązanie, bliski kontaktu z rolniczką, znajome źródło żywności, sezonowość, mała odległość od upraw, szeroki asortyment.

Grupy zakupowe są zarządzane odgórnie lub przez wolontariuszy, którzy współpracują z lokalnymi rolnikami i co tydzień informują konsumentów o produktach, które są dostępne na liście zamówień. Grupa często ma kryteria wyboru rolniczek.

Charakterystyka: brak zobowiązań, możliwość bliskiego kontaktu z rolnikiem, znajome źródło żywności, sezonowe produkty, mała odległość od miejsca upraw.

Lokalne bazariki są popularnym rodzajem targowisk, na których można znaleźć lokalnych producentów. Tutaj możesz spróbować nawiązać bezpośredni kontakt z rolnikami i dowiedzieć się o metodach uprawy.

Charakterystyka: brak zobowiązań, bezpośredni kontakt z rolniczką, znajome źródło żywności, sezonowość, mała odległość od upraw, brak wpływu na asortyment.

Paczki od rolnika są zazwyczaj prowadzone przez firmę, współpracującą z różnymi rolnikami i handlowcami, oferującą paczki z zestawem produktów, które można zamawiać co tydzień. Mogą one również zawierać towary importowane.

Charakterystyka: brak zaangażowania, brak kontaktu z rolniczką, nieznane źródło żywności, produkty sezonowe i niesezonowe, duża ilość kilometrów pokonywanych przez produkty spożywcze.

10 Informacja zwrotna

Jak to działa w RWS-ie?

10 *Ewaluacja RWS-u*

Dlaczego warto udzielać informacji zwrotnej?

Informacja zwrotna i ewaluacja są bardzo ważne w RWS-ach. Dzięki bezpośredniemu kontaktowi między członkiniami a rolnikiem istnieje możliwość uzyskania informacji zwrotnej przez cały sezon. Może to pomóc w poprawie funkcjonowania RWS-u, a także zachęcić rolniczkę, aby uprawiała żywność zgodnie z potrzebami swojej społeczności.

Jeśli jesteś zadowolona lub coś wyjątkowo Ci smakowało w otrzymanej dostawie, powiedz o tym swojemu rolnikowi. Wielu rolników zbiera opinie od swoich konsumentów w trakcie sezonu.

W większości RWS-ów, członkowie są proszeni o ocenę sezonu. Używają do tego celu ankiety internetowej lub organizują spotkanie, na którym omawiają swoje doświadczenia. Zazwyczaj oceniane są następujące aspekty:

- *jakość i ilość produktów,*
- *cena,*
- *czas, miejsce i sposób dostawy,*
- *metody i kanały komunikacji,*
- *wydarzenia wspólnotowe.*

Wypełnij kwestionariusz i przekazaj szczerą informację zwrotną swojemu rolnikowi i koordynatorom. Przekonasz się, że może to poprawić nie tylko zawartość Twojej skrzynki, ale całe funkcjonowanie RWS-u. Nie zapominaj, że rolniczka wytwarza żywność dla Twojej społeczności i dąży do tego, by robić to w możliwie najlepszym sposobie.

Po zakończeniu oceny, rolnik i koordynator podsumowują wyniki, dzielą się nimi i omawiają je ze społecznością oraz wprowadzają niezbędne zmiany na następny sezon. Kilka przykładowych rezultatów opartych na ewaluacji sezonu:

- *Jeśli wielu członków stwierdzi, że było za dużo kapusty, rolniczka może zasadzić mniej kapusty w następnym roku.*
- *Jeśli niedawno wprowadzona odmiana kukurydzy cukrowej okaże się bardzo popularna, będzie można zasadzić ją też w przyszłym roku.*
- *Jeśli członkowie stwierdzą, że opakowań jest za dużo, można znaleźć alternatywy – w niektórych społecznościach szyje się torby bawełniane i odchodzi od plastikowych.*
- *Jeśli członkinie nie są zadowolone z miejsca lub czasu dostawy, można poszukać innych rozwiązań.*

Zachęcamy do corocznego wypełniania ankiety i wyrażania szczerych opinii!

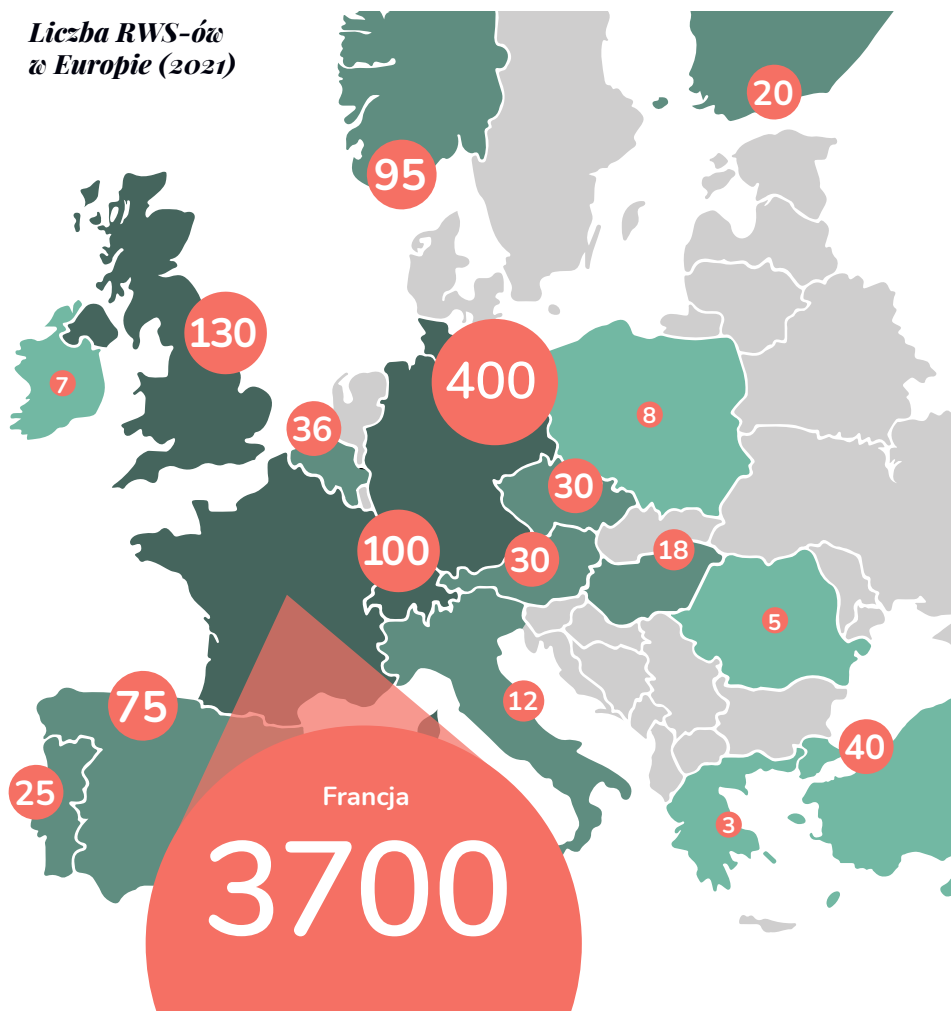
11 *RWS w Europie*

Ile RWS-ów jest w Europie?

URGENCI, międzynarodowa organizacja dla Rolnictwa Wspieranego przez Społeczność (RWS) jest siecią sojuszy pomiędzy producentami i konsumentami, której członkowie pochodzą z 32 krajów europejskich. Promuje ona RWS-y w całej ich różnorodności i od kilku lat wspiera wymianę między różnymi inicjatywami. <https://urgenci.net>

Według najnowszych danych URGENCI, używając dość wąskiej definicji RWS, na początku 2021 roku w Europie było ponad **4600 gospodarstw RWS**, produkujących żywność dla ponad **pół miliona osób!**

*Liczba RWS-ów
w Europie (2021)*

11 Sieci RWS

Ile RWS-ów jest w Twoim kraju?

Może Cię zaskoczy informacja, że Rolnictwo Wspierane przez Społeczność jest obecne w Europie od 1978 roku, kiedy założono Les Jardins de Cocagne w pobliżu Genewy, w Szwajcarii. Pod koniec lat 70. i w latach 80. powstało kilka innych inicjatyw, ale dopiero na przełomie tysiącleci ruch RWS nabrał rozpędu. Od tego czasu co roku pojawiają się nowe RWS-y w kolejnych krajach.

Sieci i mapy RWSów

W **Republice Czeskiej** pierwsza współpraca na zasadach RWS powstała w 2009 roku. W 2020 roku w kraju działało 80 RWS-ów, które żywiły około 2000 rodzin. Czeskie inicjatywy można znaleźć na mapie:

<https://adresarfarmaru.cz>

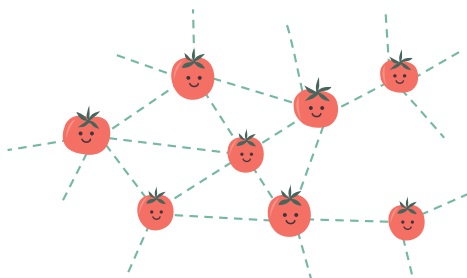
W **Polsce** pierwszy RWS został założony w 2012 roku, a w 2021 roku działa ich tu 8. Aktualnie w kraju nie ma jednej organizacji koordynującej - robią to zaangażowane osoby, dla których suwerenność żywnościowa i agroekologia są podstawowymi wartościami. Informacje o działaniach związanych z RWS-ami można znaleźć m.in. na stronie:

<https://wspierajrolnictwo.pl>

Na **Węgrzech** w 2020 roku działało niespełna 20 RWS-ów, które żywiły ponad 1000 rodzin. Ich listę można znaleźć na stronie internetowej TVE:

<https://tudatosvasarlo.hu/csa>

12 Sieć URGENCI

Dlaczego sieci RWS są ważne?

URGENCI to międzynarodowa sieć sojuszy pomiędzy producentkami a konsumentami, której członkowie pochodzą z 32 krajów europejskich. Promuje RWS-y w całej ich różnorodności i wspiera wymianę między inicjatywami z różnych krajów. Poniżej można przeczytać, na czym skupia się URGENCI, a więcej informacji można znaleźć na stronie <https://urgenci.net/>

Stodoła URGENCI

BADANIE naszych inicjatyw,
SPROSTANIE wyzwaniom,
ZWIĘKSZANIE wpływu

RZECZNICTWO
Wywieranie wpływu na
decydentów na poziomie unijnym
i międzynarodowym, sojusze

Rolnictwo Wspierane
przez Społeczność

Różnorodność inicjatyw

Sojusz producentów
i konsumentów

Zrównoważone
systemy żywnościowe

**KAMPANIE
I KOMUNIKACJA**

Podnoszenie świadomości wśród
ogółu społeczeństwa

**BUDOWANIE RUCHU
SPOŁECZNEGO**

Dzielenie się narzędziami, wzmacnianie
sieci lokalnych i krajowych

**DZIELENIE SIĘ
DOŚWIADCZENIEM**

Szkolenia, mentoring, edukacja

PRIORYTETY

Wartości

12 *Za kulisami ruchu*

Dlaczego sieci RWS są ważne?

Czy zdajesz sobie sprawę, że w Polsce i na całym świecie jest wiele podobnych społeczności żywnościowych? Aby wspierać rolników i społeczności RWS, istnieją krajowe i międzynarodowe sieci. W niektórych krajach istnieją nawet sieci regionalne.

W jaki sposób sieć pomaga RWS-om?

- Organizuje imprezy tematyczne, rodzinne pikniki, spotkania i konferencje,
- prowadzi stronę internetową, na której można znaleźć interesujące wiadomości na temat RWS-ów, a także inne przydatne materiały,
- zarządza mapami, na których można znaleźć inne RWS-y w kraju,
- organizuje szkolenia dla rolniczek i osób, które chcą zakładać własne RWS-y,
- oferuje rolnikom przestrzeń do wymiany z innymi rolnikami lub z uczestnikami RWS-ów.

W ramach projektu Food & More z URGENCI współpracują 3 sieci krajowe:

TVE (Stowarzyszenie Świadomych Konsumentów) koncentruje się na zrównoważonej i etycznej konsumpcji. Jednym z jej głównych obszarów pracy jest wspieranie ruchu RWS na Węgrzech. Od 2009 roku TVE organizuje szkolenia, wymianę wiedzy zarówno dla rolniczek, jak i konsumentów oraz pomaga im w zakładaniu nowych RWS-ów i rozwijaniu funkcjonujących społeczności.

<https://www.tudatosavasarlo.hu/en>

AMPI (Stowarzyszenie Miejskich Inicjatyw Żywnościowych) jest organizacją non-profit założoną w 2014 roku, skupiającą się głównie na rozwoju lokalnej żywności i solidarnych inicjatyw w Czechach. AMPI jest organizacją parasolową dla rozwoju RWS-ów. Koordynuje krajową sieć RWS o nazwie KPZkoALICE, która łączy rolników i konsumentki w celu współpracy i wzajemnego wsparcia.

<https://www.asociaceampi.cz> i <https://kpzinfo.cz>

FER (Fundacja EkoRozwoju) od 30 lat współtworzy świadome i zaangażowane społeczeństwo żywnościowe. Jednym z celów fundacji jest wzmacnianie społeczności żywnościowych oraz podnoszenie świadomości na temat suwerenności żywnościowej i agroekologii. FER współpracuje z lokalnymi producentami i konsumentami żywności. <https://fer.org.pl>

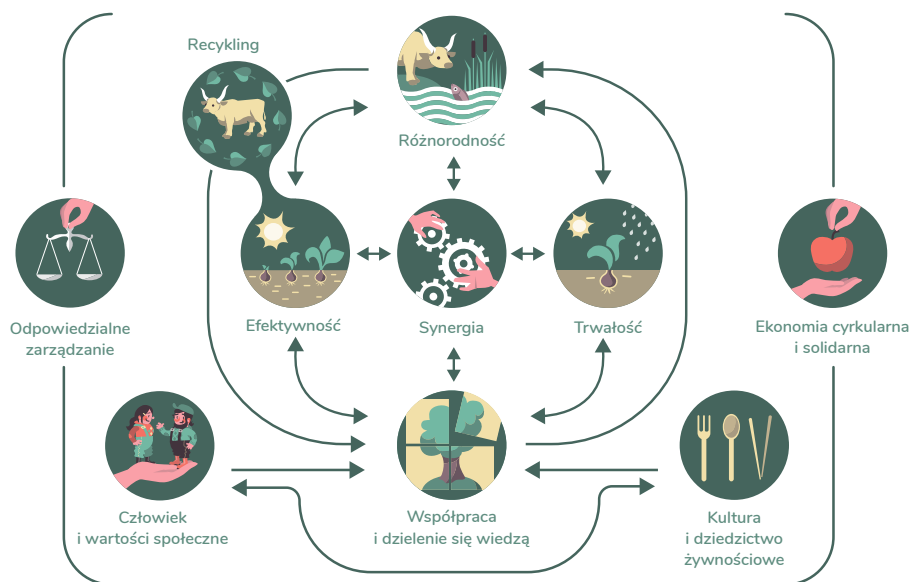

13 Agroekologia

Jakie zależności istnieją między nami?

Agroekologia jest nauką, praktyką i ruchem społecznym. Obejmuje cały system żywnościowy, od gleby po organizację całych społeczności. Odwołuje się do wartości i bazuje na ustalonych zasadach. Jako praktyka, opiera się na zrównoważonym wykorzystaniu lokalnych zasobów odnawialnych, wiedzy i priorytetach lokalnych rolników, mądrym wykorzystaniu bioróżnorodności w celu zapewnienia usług ekosystemowych i odporności, a także na rozwiązaniach, które zapewniają różnorodne korzyści (środowiskowe, ekonomiczne, społeczne) od lokalnych do globalnych. (za <https://www.agroecology-europe.org>)

- Rolnik wytwarza żywność w harmonii z naturalnymi procesami, bez użycia syntetycznych pestycydów i nawozów sztucznych, co pomaga odbudować lokalne ekosystemy.
- Gospodarstwo zapewnia siedliska dla lokalnej fauny i flory oraz wspiera bioróżnorodność.
- Rolnicy często stosują tradycyjne metody uprawy warzyw.
- Lokalni konsumenci są ważną częścią systemu – kupując lokalne produkty, wspierają rolnika i lokalną gospodarkę.
- Rolnicza dzieli się wiedzą z innymi rolnikami i z konsumentami.
- Rolnicza uprawia szeroką gamę roślin, utrzymując i wzmacniając bioróżnorodność w swoim gospodarstwie.
- Agroekologia stanowi odpowiedź na degradację gleb i zmiany klimatu. Wspiera gospodarstwa rolne na drodze ku stabilności i odporności.

13 *Odporność RWS-ów*

W jaki sposób kryzys wpłynął na RWSy?

URGENCI, międzynarodowa sieć Rolnictwa Wspieranego przez Społeczność, zbadała, jak RWS-y i podobne systemy żywnościowe radziły sobie z wyzwaniami pandemii COVID-19.

Odporne źródło lokalnej żywności

Według raportu*, RWS-y i inne rodzaje wspólnot żywnościowych tworzyły w trudnych czasach bezpieczne i odporne źródło lokalnej żywności. Zaopatrywały one swoich członków bezproblemowo, podczas gdy gdzie indziej m.in. kompulsywne zakupy powodowały problemy w długich łańcuchach globalnych dostaw. Zainteresowanie RWS-ami wzrosło, ponieważ coraz więcej osób chciało mieć dostęp do wysokiej jakości żywności z wiarygodnych, lokalnych źródeł.

Praca bez zakłóceń

RWS-y i inne społeczności żywnościowe (np. kooperatywy spożywcze) były w stanie utrzymać swoje usługi w większości krajów dzięki elastyczności i różnorodności swoich modeli. Elastyczność RWS-ów sprawdzała się dzięki praktyce płatności z góry, bezpośrednim relacjom między producentami i konsumentami oraz wsparciu członków. W ten sposób były one w stanie uporać się z nieprzewidywanymi okolicznościami kryzysu COVID-19.

Rosnące wsparcie ze strony uczestników

Podczas ograniczeń COVID-19 RWS-y podkreślały znaczenie więzi społecznych, co wśród członków przejawiało się zwiększonym poziomem zaangażowania. Członkinie RWS-ów okazywały swoje wsparcie poprzez wizyty w gospodarstwach, pomoc w dystrybucji produktów lub w pracy na roli. Większość RWS-ów twierdzi, że współpraca w ich społecznościach uległa wzmocnieniu.

Wspieranie lokalnych rolników

Według raportu, wielu lokalnych rolników nie mogło sprzedawać swoich produktów, ponieważ lokalne bazy były zamknięte podczas lockdownu. Dzięki systemowi abonamentu RWS-ów nie dotyczyły te problemy, a ich społeczność zaoferowała swoim rolnikom niezawodne źródło dochodu. Co więcej, było wiele przykładów na to, że rolnicy w RWS-ach współpracowali z innymi lokalnymi producentami, aby pomóc im w sprzedaży produktów.

* Raport "Enacting resilience: the response the local solidarity based partnership for agroecology for COVID-19" Urgenci, 2021 -

<https://urgenci.net/wp-content/uploads/2021/01/Urgenci-rapport-Enacting-ResilienceFINAL-FINAL.pdf>

14 *Test RWS*

Czy RWS jest odpowiedni dla mnie?

Nie wiesz czy RWS to odpowiedni model dla Ciebie? →

Nasze pytania pomogą Ci znaleźć odpowiedź!

14 *Test RWS*

Czy RWS jest odpowiedni dla mnie?

1	Czy ważne jest dla Ciebie znać osobiście rolnika, który wytwarza dla Ciebie żywność?		To dobrze, prawdopodobnie będziesz spotykać swoją rolniczkę co tydzień.
			Nie jest to konieczne, jeśli nie masz takiej potrzeby, ale jest to świetna okazja, żeby dowiedzieć się czegoś nowego o świecie i o żywności, którą jesz.
2	Czy jesteś zainteresowany spotkaniem i poznaniem innych konsumentów?		Jeśli przyłączysz się do RWS-u, poznasz podobnie myślących ludzi i będziesz mógł się z nimi spotykać podczas dostaw i innych wydarzeń.
			To nie szkodzi, nie ma obowiązku towarzyskości. Możesz też wypróbować bazarek lub dołączyć do kooperatywy spożywczej.
3	Czy chcesz otrzymywać tylko produkty sezonowe?		To dobrze, zobaczysz, że miło jest być w harmonii z naturą i porami roku.
			Spróbuj! Rolniczka i inni członkowie pomogą Ci z przepisami. Zobaczysz, że łatwo przyzwyczaisz się do sezonowych produktów.
4	Czy lubisz niespodzianki?		To dobrze, bo w RWS-ie otrzymasz to, co akurat w danym tygodniu obrodziło w gospodarstwie.
			Będzie możliwość zamiany niektórych warzyw, ale w RWS-ie trzeba się przyzwyczaić do tego, że w koszyku znajdują się tylko warzywa sezonowe.
5	Czy lubisz gotować?		To dobrze, ponieważ będziesz prawdopodobnie gotować trochę więcej, jeśli dołączysz do RWS-u.
			Możesz spróbować z mniejszym przydziałem lub podzielić się tygodniową porcją z przyjacielem lub inną uczestniczką.
6	Czy masz czas, aby co tydzień odebrać swój przydział?		To dobrze, gdyż jest to niezbędne, jeśli chcesz dołączyć do RWS-u.
			Jeśli jesteś zbyt zajęta na takie cotygodniowe zaangażowanie, możesz spróbować innej opcji, np. grupy zakupowej z dostawą do domu.
7	Czy lubisz brudną robotę? ;)		To dobrze, gdyż będziesz mógł zostać wolontariuszem w gospodarstwie lub pomagać w miejscu dostaw.
			Nadal możesz pomóc, zgłaszając się jako wolontariuszka do zadań administracyjnych, robiąc zdjęcia lub organizując wydarzenia społeczne.

Tekst: Barbara Mayer, Zsófi Perényi

Zespół projektowy: Anikó Haraszi, Samuel Holder, Šárka Krčilková, Nathalie Markiefka, Barbara Mayer, Wojtek Mejor, Monika Onyszkiewicz, Jocelyn Parot, Alena Wranová

Korekta: Aneta Osuch

Ilustracje i projekt graficzny: György Szalay <https://behance.net/GyorgySzalay>

Publikacja wydana w 2021 roku w ramach międzynarodowego projektu **Food & More** finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus+ i realizowanego przez:

TVE, <https://tudatosvasarlo.hu/>

AMPI, <https://www.asociaceampi.cz/>

Fundacja EkoRozwoju (FER) <http://fer.org.pl/>

URGENCI, <https://urgenci.net/>

Wszystkie zdjęcia w tej publikacji są własnością wyżej wymienionych partnerów, chyba że zaznaczono inaczej. Niniejsza publikacja została wydana na licencji Creative Commons (CC BY-NC-SA).

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the content, which reflects only the views of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

